

# Forord

Hermed foreligger bogen *Forskningsfrihed. Hvad med juraen?*

At finde en ledig titel til en bog om jura og forskningsfrihed var en meget let opgave, eftersom bogen her simpelthen er den første i Danmark om dette emne. Til trods for de kolossale ændringer, der er sket i forskningens samfundsmæssige rolle, rammer, organisering og omfang gennem de seneste fire-fem årtier, er der aldrig foretaget en systematisk gennemgang og fremstilling af juraen bag forskningsfrihed. Man finder det heller ikke i offentlige udredninger, kommissionsbetænkninger eller lovforberedende arbejder. Samtidig har vi observeret, at der desværre jævnligt dukker sager op, der afslører problemer og pres på forskningsfriheden, som måske kunne være undgået med bedre kendskab til juraen.

Forskningsfrihed er en af grundpillerne i moderne oplyste demokratier. Der er ikke tvivl om, at den trinvise frigørelse af moderne videnskab siden renessancen, op gennem oplysningstiden, videre med universitetsreformerne i løbet af 1800-tallet og udbredelsen af videnskabsbaserede uddannelser frem til i dag, uanset tilbageslag, har været med at bryde nyt rum for udfoldelse af frie tanker, oplyste argumenterende offentligheder og myndige borgere. Men der er heller ikke tvivl om, at disse landvindinger er skrøbelige værdier, der ikke er sikret en gang for alle. De kan undergraves og ødelægges, hvilket vi desværre ser eksempler på rundt om os.

I forskningspolitiske debatter har forskningens nytteværdi ofte været i fokus. Forskning forventes at kunne bidrage til vækst, velfærd, sundhed mv. Manhattan-projektet, der afgjorde 2. Verdenskrig med konstruktion af atombomben, demonstrerede for verden, at målrettet, styret forskning kan føre til resultater. Militær forskning har siden haft en central forskningspolitisk plads især i militært førende lande. Da feltet er ret marginalt i et lille land som Danmark – og komplekst – behandler vi det dog ikke særskilt. Emnestyring i forhold til ydre formål har generelt vist sig at kunne give nyttige resultater, men også anvendelsesorienteret forskning er dybt afhængig af forskningsfrihed til sikring af kvalitet, innovation og banebrydende forskning.

Derfor er det vigtigt at være bevidst om, hvordan en så vigtig værdi som forskningsfrihed bedst muligt kan beskyttes. Vi håber, at vi med denne bog kan bidrage til at skaffe afklaring for så vidt angår de juridiske rammer.

## *Forord*

Det har været spændende at arbejde sammen på dette ubetrådte felt inden for en bredt sammensat forfattergruppe: fem med forskellige juridiske specialer og to med anden faglig baggrund end jura. Men også krævende i fravær af forlæg i tidligere fremstillinger. Arbejdet har strakt sig over fire år, og ambitionen har været at nå rundt i de mest centrale temaer, hvilket dog ikke er lykkedes alle 360 grader. At det er ubetrådt område, har nemlig også vist sig ved, at det har været vanskeligt at finde forfattere til at dække alle relevante felter. En nærmere redegørelse for afgrænsninger findes i det indledende kapitel.

Gennem arbejdet har vi hver især i vid udstrækning haft glæde af ikke blot at trække på hinanden, men også på mange andre kyndige, hjælpsomme og erfarne kolleger. En stor tak til alle jer, der har stillet jer til rådighed. Også en tak fra redaktionen til vore forfatterkolleger for jeres imødekommenhed og tålmodighed.

Bogen er udgivet med økonomisk støtte fra Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UBVA) under hovedorganisationen Akademikerne. Til gengæld ligger bogen gratis til download på [www.ubva.dk](http://www.ubva.dk) under »Publikationer«. Vi retter en varm tak til Akademikerne og UBVA.

*Februar 2022*

Heine Andersen  
Bent Ole Gram Mortensen  
Morten Rosenmeier